
Взаємодія загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків

Серих Лариса Володимирівна

Естетичне виховання неможливе без важливого механізму оволодіння естетичними категоріями, набуття знань, умінь і навичок з музики, образотворчого мистецтва та інтегрованого курсу «Мистецтво», де відбувається органічний зв'язок, взаємовплив музики, літератури, образно-пластичних рухів у художньо-творчій діяльності. Виразність цих засобів відкривають нові естетичні враження, сприяють виникненню чуттєво-емоційних почуттів, стають ключовими напрямками в естетичному вихованні підлітків.

В естетичному вихованні велике значення має взаємозв'язок естетичного сприйняття й естетичної творчості. У дитячому віці кожен учень має захоплюватися красою в усіх її проявах; тільки за такої умови в нього народжується бережливе, турботливе ставлення до краси, потяг знову та знову звертатися до того предмета, джерела краси, що збуджував захоплення, залишив у його душі помітний крок. Кожна людина освоює і красу природи, і музичну мелодію, і слово. І це освоєння залежить від її активної діяльності, під якою розуміємо працю, думку й почуття, які сприймають, створюють і оцінюють красу. Чим більше в природі предметів, олюднених емоційним сприйняттям, пережитих як краса навколишнього світу, тим більше краси бачить людина навколо себе, тим більше хвилює, торкає її краса – і створена іншими людьми, і первозданна, нерукотворна [4].

Поняття «взаємодія» загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків – усі компоненти навчання й виховання. Це динамічна взаємодія вихователів і вихованців, учителів і учнів, спрямована на досягнення поставленої мети [1].

Авторська концепція взаємодії загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів має прикладний характер, ураховує взаємозв'язки позашкільної та загальноосвітньої освіти за чотирма напрямками й розглядає однакові, тотожні напрями взаємодії чи відмінності: на мегарівні діють вектори – суспільство, соціальна ситуація, демографічна ситуація, закони, положення, концепції; на макрорівні – організація, специфіка організації, матеріальне становище вчителя загальноосвітнього навчального закладу й керівника гуртка, доступність навчання – міська школа, гімназія й сільська школа, доступність виховання – міські й сільські центри й будинки позашкільної освіти, гуртки за інтересами; на мезорівні – педагогічний колектив, учителі, керівники гуртків, психологічний супровід, методика викладання, технології викладання, рівень освіти, стаж роботи вчителя загальноосвітнього навчального закладу, на основі цього складається професіограма; на мікрорівні – основні учасники взаємодії: учні загальноосвітніх навчальних закладів, їх особистісні якості, вікові особливості, базові знання, уміння, навички та вихованці позашкільних навчальних закладів.

Шляхом порівняльного аналізу встановлюються тотожні й відмінні вектори моделі взаємодії загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів із подальшим уточненням методики, форм, засобів взаємодії, що уможливають ефективність естетичного виховання підлітків [5].

Метою навчання мистецтв в основній школі є виховання в учнів ціннісно-світоглядних орієнтацій у сфері мистецтва, розвиток комплексу ключових, міжпредметних і предметних компетентностей у процесі опанування художніх цінностей і способів художньої діяльності, формування потреби у творчому самовираженні та естетичному самовдосконаленні, досягнення акмеуспіху.

Мета досягається шляхом реалізації таких завдань: виховання в учнів емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва та дійсності, розвиток художніх інтересів, естетичних ідеалів; формування системи художніх знань, яка відображає видову специфіку та взаємодію мистецтв; розвиток умінь сприймання, інтерпретації та оцінювання творів мистецтва й художніх явищ; стимулювання здатності учнів до художньо-творчого самовираження, до діалогу; розвиток художніх здібностей, критичного мислення; формування потреби в естетизації середовища та готовності до участі в соціокультурному житті.

Основним принципом навчання мистецтва є розвиток креативності (пріоритет творчої самореалізації) дитини, що досягається варіативністю змісту, методів, технологій; діалогічністю, полікультурністю [6].

У низці наукових досліджень, організаційно-управлінських і методичних матеріалах наголошується на важливості впровадження сучасних підходів, методик і технологій, формування базових компетентностей і соціалізації підлітків у процесі пізнавально-практичної та навчально-творчої діяльності, розвитку творчих здібностей учнівської молоді в процесі пошуково-дослідницької діяльності, гуманізації профільної та допрофесійної освіти, визначення шляхів підвищення ефективності навчально-виховної та розвивальної роботи в контексті формування розвивального середовища навчального закладу.

Розглядаючи метод (у розробці моделі взаємодії загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів) як сукупність педагогічних підходів, прийомів і засобів пізнання дійсності, методика естетичного виховання підпорядковується педагогічній меті – від вивчення предмета пізнання до опанування загальних принципів впливу мистецької діяльності на формування особистості. Тобто, методика, як галузь педагогічної науки, розглядає теорію та методи навчання. Методика естетичного виховання теж будується на науково обґрунтованих методологічних принципах пізнання культурних і мистецьких цінностей, де як базис використовуються основні положення педагогіки, психології та естетики. Це також ми враховуємо в моделі взаємодії загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків. Навчання й виховання в співробітництві розглядається у світовій педагогіці як найбільш успішна альтернатива традиційним методам. Вони також відображають особистісно орієнтований підхід [1].

Побудуємо модель взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів й подамо її в схемі (рис. 1) [3].

У загальноосвітньому навчальному закладі естетичне навчання й виховання в переважній більшості відбувається на уроках предметів художньо-естетичного профілю: образотворче мистецтво, музика, художня культура (ми беремо тільки для старших підлітків). Це проведення уроків відповідно до програм з образотворчого мистецтва та музичного мистецтва, які є доміантними складовими типової програми «Мистецтво» для 5-8 класу, затвердженої Міністерством освіти і науки України. Відповідно до цієї програми вчителі будують свої уроки, складають календарно-тематичне та поурочне планування. Естетичне виховання здійснюється вчителями загальноосвітніх навчальних закладів у межах виховної мети.

**МОДЕЛЬ ВЗАЄМОДІЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ТА
ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

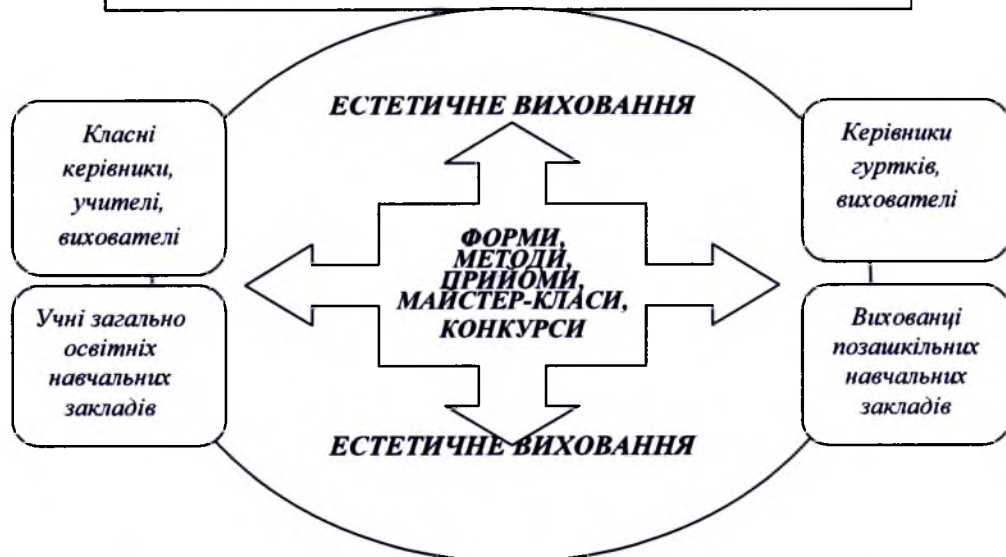

Рис 1. Структурні складові моделі взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів

Програмне забезпечення позашкільних навчальних закладів відповідає типовим програмам, затвердженим Міністерством освіти і науки України. За програмами позашкільної освіти відбувається навчально-виховна діяльність за напрямками позашкільної освіти (ми розглядаємо естетичний напрям).

У позашкільній освіті існують так звані інтегровані курси, навчально-виховні курси, які здійснюють навчання й виховання за комплексними програмами (наприклад, еколого-натуралістичний і естетичний напрями).

Змістова складова проглядається в роботі педагога-організатора в загальноосвітньому навчальному закладі й у виховній роботі педагога – виховання культури тощо; в організаційно-масовій роботі; у конкурсній роботі; виставковій та просвітницькій роботі.

Взаємодія загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків відбувається в різноманітних формах: запрошення на майстер-класи, свята (календарні, традиційні), з метою залучення учнів до позашкільного навчального закладу; ініціювання та проведення спільних конкурсів (вокальний, читців, «Паперові дива», «Вітальна листівка», «Різдвяний янгол», «Збережемо ялинку разом» та ін.); розробка разом із учителями загальноосвітніх навчальних закладів положень, критеріїв і показників оцінки різноманітних як професійних, так і учнівських конкурсів; співпраця з учителями; вивчення й аналіз програм художньо-естетичного профілю загальноосвітніх навчальних закладів для внесення корективів у планування роботи позашкільного навчального закладу; вивчення планів позакласної роботи, факультативної, гурткової роботи в школі з метою корегування планів позашкільних навчальних закладів; «Педагогічна майстерня», що проводиться для всіх учителів, які мають бажання підвищити свій професіоналізм зі свого фаху; «Школа молодого вчителя», яку відвідують молоді вчителі для набуття власного досвіду та підвищення якості викладання предмета; проведення методичних об'єднань із

педагогами-організаторами, які потім продовжують роботу з класними керівниками; це може бути робота з активом підлітків і старшокласників, бесіди, тренінги «Як бути активним», «Як бути лідером», «Розвиток власної творчості»; «Батьківська школа» створюється і проводиться для батьків як для реклами власних досягнень, так та досягнень дітей, залучення їх до позашкільного навчального закладу; довготривалі проекти з дітьми для розвитку підлітків, їх виховання, виховання культури тощо; бесіди, анкетування для виявлення творчих і обдарованих дітей, для подальшого розвитку їх творчих здібностей, для самореалізації вихованців, для їх акмеуспіху, бо якщо вони будуть успішними в гуртку, то стануть успішними і в житті; профорієнтаційна робота; «Центр Дозвілля» – дозвіллева діяльність, яка дозволяє відповідно до комплексних програм залучати дітей до змістовного дозвілля; музейна діяльність дітей і вчителів – пропаганда культури, залучення до національних, народних традицій, звичаїв, поширення нових знань, проведення експедиції «Герої Ельбрусу»; Зірковий бал – шанування лідерів-активістів учнівського самоврядування; шанування переможців учнівських предметних олімпіад; переможців МАН.

Безпосереднє керівництво так званою масовою роботою позашкільного навчального закладу покладено на методиста позашкільного закладу.

Підлітки можуть організовувати естетичне самовиховання. На цей процес впливатимуть: характер підлітка; темперамент підлітка; поведінка підлітка; комунікабельність; словниковий запас; знання, уміння, навички; впевненість у собі; зовнішній вигляд; спілкування в колі однолітків; естетичне сприйняття світу; віяння моди, свій стиль одягу, зачіски тощо; бажання створювати предмети краси та дарувати цю красу іншим.

Вихованці, які залученні до естетичного процесу, до будь-якого процесу створення краси, проектної діяльності, пошукової діяльності та ін., будуть проявляти любов до краси, її шанування, братимуть участь у майстер-класах «діти-дітям», ураховуватимуть думки однолітків, цінуватимуть працю й твори мистецтва однолітків, матимуть зразок для наслідування (саме однолітків).

Серед форм взаємодії загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків виділяємо: роботу дитячої художньої галереї «Натхнення», в якій проводяться лекції зі світового мистецтва на замовлення загальноосвітніх навчальних закладів (організаційно-масовий відділ проводить до 5000 заходів за рік); деякі керівники гуртків проводять гурткову роботу на базі загальноосвітніх навчальних закладів; цікавий досвід Школи-студії дитячого телебачення «Ми+Кон-такт» – телевізійний канал «Контакт», який працює в кабельних мережах м. Конотоп. Канал орієнтований тільки на дитячу аудиторію, усі передачі проводять діти. Як результат участі підлітків у цій роботі – це: розвиток кругозору; участь у різних конкурсах («Кришталеві джерела») (дітей впізнають у 10 країнах світу); використання телепередач у виховних годинах; розвиток пізнавальної компетентності школярів, уміння виділити головне в тексті, логічно побудувати виступ, скоротити текст, написати сценарій, зробити передачу «Палац, де живе музика» тощо; учити дітей учитися (набути навички вчитися); набувати навичок творчості (Коли ти твориш, ти наближаєшся до Бога. Сьогодні ми нічого не будемо робити. Ми будемо думати...) [7].

Висновки. Серед напрямів взаємодії виділяємо гурткову роботу в школі після навчальних занять (уроків) і гурткову роботу в позашкільлі; масову роботу більше в позашкільлі, а в школі – це виховна робота (педагога-організатора, заступника директора з навчально-виховної роботи та класного керівника); методична робота, яка проводиться в позашкільлі під керівництвом методичної

служби закладу, а в школі – заступника директора з методичної роботи; робота з батьками, яка проводиться як у загальноосвітньому, так і в позашкільному навчальному закладі.

Література

1. Sierykh L.V. Interaction model school and out educational institutions in aesthetic education of adolescents / Л.В. Серих // Матеріали міжнар. наук.-практ. конференції (12-13 червня 2014 р.) [«Гармонізація культурно-освітнього простору вищої школи: соціально-педагогічні аспекти»] / за заг. ред. д-ра філос. наук, проф. Молодиченка В.В. – Мелітополь: Видавництво МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2014. – С. 293-296.
2. Sierykh L.V. Technology and methodology of cooperation of general and out-of-school educational establishments are in aesthetic education of teenagers / Л.В. Серих // Педагогічний процес: теорія і практика: зб. Статей. – Київ: РВВ КМІППО ім. Б Грінченка, 2014. – С. 142-154.
3. Sierykh L.V. Development of model of cooperation of general and out-of-school educational establishments / Л.В. Серих // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія: зб. статей / ред. колегія : О.В. Глузман, М.Я. Ігнатенко, В.С. Заслуженюк [та ін.]: Ялта: РВВ КГУ, 2014. – Вип. 44. – Ч.2. – С. 242-247.
4. Серих Л.В. Вплив мистецтва на естетичне виховання підлітків / Л.В.Серих // Перспективні напрямки світової науки: зб. статей XXVII Міжнар. наук.-практ. конф. «Инновационный потенциал украинской науки – XXI век» (20-25 травня 2014 р.) [Секція «Педагогічні науки та освітні технології»]. – Том. 1. Науки гуманітарного циклу. – Видавництво ПГА. – Запоріжжя, 2014. – С. 68-71.
5. Sierykh L.V. Interaction of general education and out-of-school educational institutions in aesthetic education of teenagers / Л.В. Серих // Мистецька освіта в контексті європейської інтеграції: інтеркультурний вимір матеріали III Міжнародної наук. конф. «Теоретичні та методичні засади розвитку мистецької освіти в контексті європейської інтеграції», м.Суми, 1-3 жовтня 2013 р. – Суми: СумДПУ, 2013. – С. 170-171.
6. Sierykh L. V. Ways of achievement acme-success teenagers of rural school in aesthetic education / Л.В. Серих // Всеукр. наук.-практ. конф. [«Інноваційні техн. у профпідготовці пед. кадрів до роботи в умовах сільської школи»] // Педагогічні науки: Вісник Глухівського ДПУ ім. О.Довженка: зб. наук. праць. – Вип. 23. – Глухів, 2013. – С. 42.